

ГІЛЬОРМЕ

Тетяна Вікторівна
gillyorme@i.ua

УДК 657.471.12:331.214.72

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ
ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ В
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

ДРОБЯЗКО

Світлана Ігорівна
drobyazko.s.i@gmail.comCURRENT LINES OF RESEARCH OF
ACCOUNTING PROCESS
STRUCTURING IN THE
INFORMATIONAL SPACEк.е.н., доцент, Дніпровський
національний університет
імені Олеся Гончарак.е.н., доцент, професор кафедри,
Відкритий міжнародний
університет розвитку людини
"Україна", м. Київ

У статті розглянуто актуальні напрями дослідження організації облікового процесу у просторі та часі. Запропоновано на удосконалені методика визначення нормативної чисельності працівників бухгалтерської служби в залежності від загальної трудомісткості виконуваних облікових робіт на прикладі розрахунку норми часу на складання бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці. Запропоновано удосконалені методика розрахунку загальної чисельності бухгалтерської служби в залежності від загальної чисельності працівників та кількості самостійних структурних підрозділів підприємства на основі змін коефіцієнта, що враховує питому вагу робіт з бухгалтерського обліку та звітності, яка виконується на ЕОМ.

* * *

В статье рассмотрены актуальные направления исследования организации учетного процесса в пространстве и времени. Предложена усовершенствованная методика определения нормативной численности работников бухгалтерской службы в зависимости от общей трудоемкости выполняемых учетных работ на примере расчета нормы времени на составление бухгалтерского учета расчетов по оплате труда. Предложено усовершенствованная методика расчета общей численности бухгалтерской службы в зависимости от общей численности работников и количества самостоятельных структурных подразделений предприятия на основе изменений коэффициента, учитывающего удельный вес работ по бухгалтерскому учету и отчетности, что выполняется на ЭВМ.

* * *

The effective operation of the accounting service depends on the correct justification of Staffing levels. The rational number of accounting officers helps to reduce labor and material expenses, improve work enrichment, eliminate monotony, reduce fatigue and improve performance. The purpose of the article is to determine the hot topics of studying the accounting process organization in space and time. The article considers the actual lines of research of the accounting process structuring in space and time. An improved methodology for determining the accounting department staffing levels have been proposed, depending on the total labour intensity of the performed accounting works, on the example of calculating the time standard for the compilation of accounting for payroll calculations. The advanced calculating methodology of total number of accounting department depending on the total number of employees and the number of enterprise independent structural units has been proposed based on the changes in the multiplier, that takes into account the specific weight of financial accounting and reporting, performed on ECM. Work function code (professions) itemization 3433 "Accountant": 3433.1 "Senior Accountant", 3433.2 "Leading Accountant" has been proposed. Staffing structure of the accounting department has been built on the basis of author's suggestions. The research of accounting process organization in space and time (calculation of the regulatory number of the accounting service, the construction of the organizational structure of accounting, staffing) allows you to take effective managerial decisions on accounting system cost optimization. The directions for further research in the given field of knowledge are: the development of the apportionment procedure by functional groups of accounting experts, construction of a network model of accounting operations, etc.

Ключевые слова: учетный процесс, бухгалтерская служба, нормативная численность**Ключові слова:** обліковий процес, бухгалтерська служба, нормативна чисельність**Keywords:** accounting process, accounting department, staffing number

ВСТУП

Ефективна діяльність бухгалтерської служби залежить від правильного обґрунтування нормативної чисельності працівників. Визначаючи цей показник, необхідно керуватися: умовами роботи, рівня матеріально-технічного оснащення та використання ЕОМ, обсягами діяльності конкретного суб'єкта господарювання та рівнем обізнаності самого працівника. Рациональна кількість облікових працівників сприяє зниженню трудових та матеріальних витрат, підвищенню

змістовності праці, усуненню монотонності, зменшенню стомленості та стимулюванню підвищення продуктивності. Питання організації бухгалтерського обліку займалися такі українські вчені: Ф.Ф. Бутинець, В. Завгородній, С.В. Івахненко, М.В. Кужельний, С.О. Левицька, С.В. Свірко, В. Сопко, А.Д. Шмигель та ін. Але беручи до уваги новітні інформаційні системи ведення обліку, наявні проблеми організації облікового процесу у просторі та часу потребують подальшого обговорення.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є визначення актуальних напрямів дослідження організації облікового процесу у просторі та часі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічна та інформаційна основа дослідження – це фахові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. При розрахунку чисельності використано коефіцієнтний метод (коефіцієнт регресії лінійного рівняння, поправочні коефіцієнти).

РЕЗУЛЬТАТИ

При визначенні нормативної чисельності бухгалтерської служби, в цілому, та кількості працівників, що мають бути задіяні для ведення конкретного напрямку бухгалтерських робіт, необхідно керуватися Міжгалузевими нормативами чисельності працівників бухгалтерської служби [4]. У цьому нормативному документі описано два підходи до визначення чисельності працівників бухгалтерської служби:

- в залежності від загальної трудомісткості виконуваних робіт;
- в залежності від загальної чисельності працівників та кількості самостійних структурних підрозділів підприємства.

Першим способом здійсимо розрахунок нормативної чисельності бухгалтерів для здійснення усіх облікових операцій із розрахунків з працівниками, а другим – загальну чисельність бухгалтерської служби [1, 2].

Норми часу розроблено на всі види бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і гос-

подарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 [5]. Одиниці виміру обсягу робіт наведено в нормативних картах (один баланс, одна відомість, одна позиція тощо). Але найменування виконуваної облікової роботи на 2018 р. значно застаріли. Так, для сегменту «облік розрахунків з оплати праці» втратило актуальність такі облікові операції відповідно до Міжгалузевих нормативів чисельності працівників бухгалтерської служби: «Утримання прибуткового податку» (сьогодні «Утримання податку на доходи фізичних осіб»); «Утримання до Пенсійного фонду», «Утримання до фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», «Утримання від суми нарахованих відпускних внеску у фонд соціального страхування у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю» (сьогодні – відсутні ці утримання); щодо обліку нарахувань на фонд оплати праці: «Розрахунки за пенсійним забезпеченням»; «Розрахунки за соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням»; «Розрахунки за соціальним страхуванням на випадок безробіття»; «Розрахунки за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (сьогодні – «Нарахування ЄСВ»). Крім цього, необхідно додати у розрахунок норми часу «Утримання військового збору». Фрагмент розрахунку норми часу на складання бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці подано у табл. 1.

Таблиця 1

Фрагмент розрахунку норми часу на складання бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці

[авторські розрахунки за удосконаленою методикою]

№ з/п	Найменування виду виконуваної роботи (господарської операції)	Норма часу, год.	Загальна норма часу на виконання, год	Розрахунок
1	2	3	4	5
Нарахування заробітної плати				
1	Нарахування заробітної плати працівникам за виконані роботи	0,15	540	$0,15 \times 150 \times 2 \times 12$
2	Нарахування працівникам допомоги, нагороди за вислугу літ та інших премій	0,15	2,25	$0,15 \times 15$
3	Погашення надмірно отриманої суми	0,15	1,5	$0,15 \times 10$
4	Нарахування заробітної плати за роботи, які належать до витрат майбутніх періодів, нарахування відпусток	0,15	1,5	$0,15 \times 10$
5	Індикація грошових коштів	0,15	22,5	$0,15 \times 150$
РАЗОМ		–	567,75	–
Облік відпусток				
6	Нарахування відпускних	0,1	15	$0,1 \times 150$
7	Утримання податку на доходи фізичних осіб	0,1	15	$0,1 \times 150$
8	Утримання військового збору	0,1	15	$0,1 \times 150$
РАЗОМ		–	45	–
Облік утримань заробітної плати				
9	Утримання податку на доходи фізичних осіб	0,1	360	$0,1 \times 150 \times 2 \times 12$
10	Утримання військового збору	0,15	540	$0,15 \times 150 \times 2 \times 12$
11	Утримання за виконавчими листами	0,15	540	$0,15 \times 150 \times 2 \times 12$
12	Утримання профспілкових внесків	0,15	540	$0,15 \times 150 \times 2 \times 12$
РАЗОМ		–	1980	–

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Облік нарахувань на фонд оплати праці				
13	Нарахування ЄСВ	0,15	1,8	0,15×12
	РАЗОМ	–	6,6	–
Облік допомоги в разі тимчасової непрацездатності				
14	Розрахунок середньої заробітної плати застрахованої особи для нарахування суми допомоги	0,15	4,5	0,15×100
15	Нарахування суми допомоги за період тимчасової непрацездатності	0,15	4,5	0,15×100
	РАЗОМ	–	9	–
	РАЗОМ за місяць		2608,35	

Визначення нормативної чисельності бухгалтерів, що займаються розрахунками з оплати праці працівників підприємства ($H_{зп}$), здійснюється за удосконаленою формулою (1) [4]:

$$H_{зп} = \frac{T_{загал.}}{\Phi} \times k_{невих.} \times k_{автоматиз.} \times k_{я} \times k_{д.р.}, \quad (1)$$

де: $T_{загал.}$ – загальна трудомісткість типового складу робіт, годино-осіб; Φ – річний фонд робочого часу одного працівника, годин; $k_{невих.}$ – коефіцієнт, що враховує заплановані невиходи працівників (відпустки, хвороби тощо), ($k_{невих.} = 1,15$), частка; $k_{автоматиз.}$ – коефіцієнт, що враховує питому вагу робіт з бухгалтерського обліку та звітності, яка виконується на ЕОМ, частка; $k_{я}$ – коефіцієнт якості документації, з якою працює бухгалтер, частка; $k_{д.р.}$ – коефіцієнт, який враховує необхідність перевірки розрахунків під час виконання робіт з бухгалтерського обліку, частка.

Коефіцієнт, який враховує необхідність перевірки розрахунків під час виконання робіт з бухгалтерського обліку ($k_{д.р.}$) приймається таким, що дорівнює 1,1 част. од. Виправлення помилок, які допустив виконавець, проводиться за рахунок основної норми часу. При отриманні документів у бухгалтерію, він може бути неякісним, мати певні недоліки: термінологія документів не відповідає прийнятим чинним бухгалтерським стандартам, написи поставлені недбало, незрозуміло або допущене неоднозначне прочитання, відсутність змісту, нумерації сторінок тощо. Щодо запровадження корегування чисельності на коефіцієнт, що враховує питому вагу робіт з бухгалтерського обліку та звітності, яка виконується на ЕОМ, треба зазначити – з 2003р. НТП у автоматизації облікових операцій відбулися значні зміни. Це потребує пере-

гляду значень цього поправочного коефіцієнту.

Усі необхідні узагальнені дані для розрахунку нормативної чисельності бухгалтерів, зайнятих у розрахунках з оплати праці працівників подано у табл. 2.

Використовуючи дані, подані у табл. 2 та формулу (1), розрахуємо необхідну кількість облікових працівників:

$$H_{зп} = \frac{2608,35}{1993} \times 1,15 \times 1,1 \approx 2 \text{ (особи).}$$

Отже, при чисельності персоналу – 150 осіб, та при рівні автоматизації (90 %) підприємству необхідно 2 бухгалтери для здійснення розрахунків зайнятих у розрахунках з оплати праці працівників, така кількість є найбільш оптимальною та раціональною.

Розрахунок загальної чисельності спеціалістів бухгалтерської служби ($H_{загал.}$) в залежності від загальної чисельності працюючих та кількості самостійних структурних підрозділів здійснюється за формулою (2) [4]:

$$H_{загал.} = K \times Чпр^x \times Нс.п.^y \times k_{автоматиз.}, \quad (2)$$

де K – коефіцієнт регресії лінійного рівняння; $Чпр^x$ – чисельність працюючих на підприємстві, осіб; $Нс.п.^y$ – кількість самостійних структурних підрозділів на підприємстві, одиниць; x, y – коефіцієнти регресії степеневого рівняння.

Дані для розрахунку загальної чисельності бухгалтерської служби подано у табл. 3.

Використовуючи дані табл. 3 та формули (2), розрахуємо загальну чисельність бухгалтерської служби:

$$H_{загал.} = 1,7 \times 150^{0,333} \times 5^{1,166} \times 1,1 = 13,70 \approx 14 \text{ (осіб).}$$

Отже, загальна оптимальна чисельність працівників бухгалтерської служби при 150 працівниках та 5 самостійних підрозділів становить 14 бухгалтерів.

Таблиця 2

Розрахунок нормативної чисельності бухгалтерів, зайнятих у розрахунках з оплати праці працівників
[авторські розрахунки за удосконаленою методикою]

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Значення
1	2	3	4
1.	Загальна трудомісткість робіт із розрахунків з персоналом	год.	2608,35
2.	Норма робочого часу одного працівника на 2018 рік при 40-годинному робочому тижні	год./рік	1993

Продовження табл. 2

1	2	3	4
3.	Загальна кількість співробітників	осіб	150
4.	Коефіцієнт невиходу на роботу	–	1,15
5.	Коефіцієнт автоматизації обліку (90%)	–	1,1
6.	Чисельність персоналу бухгалтерської служби, зайнятих у розрахунках з оплати праці працівників	осіб	2

Таблиця 3

Розрахунок загальної чисельності бухгалтерської служби [авторські розрахунки за методикою [4]]

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Значення
1.	Коефіцієнт регресії лінійного рівняння	–	1,7
2.	Чисельність працюючих на підприємстві	осіб	150
3.	Кількість самостійних структурних підрозділів на підприємстві	одиниць	5
4.	Коефіцієнт автоматизації обліку (90%)	–	1,1
5.	Коефіцієнти регресії степеневого рівняння:	осіб	2
6.	– x;	–	0,333
7.	– y.	–	0,166

Оскільки на даному етапі вже визначено загальну кількість бухгалтерів на підприємстві, то наступним кроком є побудова організаційної структури управління бухгалтерії (надалі – ОСУ). Найбільш розповсюджені ОСУ бухгалтерської служби сьогодні бувають: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, матрична та продуктова [7]. Оскільки кількість бухгалтерів на підприємстві є більшою за 10, то раціонально було б використовувати лінійно-функціональну ОСУ бухгалтерії. Така ОСУ надає можливість створювати окремі спеціалізовані підрозділи, які мають виконувати конкретне коло професійних обов'язків, допомагаючи лінійним керівникам, але, при цьому, вони не наділяються виконавчою владою. Перевагами такої організації є більш глибоке опрацювання питань, не перевантаження керівників вищих ланок управління, можливість залучення зовнішніх експертів.

Використовуючи розраховану нормативну чисельність працівників бухгалтерії можна розробити штатний розпис. Відповідно до листа Мінпраці від 27.06.2007 р. № 162/06/187-07 затвердження «штатного розпису» є обов'язковим [8]. Таким чином прийняття (затвердження) штатного розпису здійснюється у вигляді видання керівником підприємства нормативного акту (наказу), у якому визначатимуться кількість штатних одиниць в розрізі посад [6]. Код посади (професії) визначаються за Класифікатором професій ДК 003:2010 [3]. Аналітика коду визначається підприємством самостійно, тому ми пропонуємо код посади (професії) 3433 «Бухгалтер» доповнити: 3433.1 «Старший бухгалтер», 3433.2 «Провідний бухгалтер». Приклад такого документа за авторськими розрахунками подано у табл. 4.

Таблиця 4

Штатний розпис бухгалтерії на 2018 рік

№ з/п	Назва структурного підрозділу	Посада (професія)	Код за Класифікатором професій ДК 003:2010	Кількість штатних одиниць	Посадовий оклад, грн	Місячний фонд заробітної плати, грн.
1.	Бухгалтерія	Головний бухгалтер	1231	1	8500,00	8500,00
		Старший бухгалтер	3433.1	1	6000,00	6000,00
		Провідний бухгалтер	3433.2	4	5000,00	20000,00
		Бухгалтер	3433	8	4100,00	32800,00
	РАЗОМ	Х	Х	14	Х	67300,00

Штатний розклад є важливим не тільки для бухгалтерії, але і для кадрового відділу, оскільки саме на його основі кадрова служба підбирає нових працівників в залежності від наявності діючих вакансій, проводить їх прийом на роботу та здійснює внутрішні кадрові ротації, а бухгалтерія планує витрати на оплату праці.

ВИСНОВКИ

Дослідження організації облікового процесу у просторі та часу (розрахунок нормативної чисельності бухгалтерської служби, побудова організаційної структури бухгалтерії, штатного розпису) дозволяють приймати ефективні управлінські рішення щодо оптимізації витрат на організацію бухгалтерського обліку. Перспективами подальшого дослідження у да-

ній галузі знань є: удосконалення методики розподілення за функціональними групами спеціалістів з бухгалтерського обліку, побудова сітьової моделі облікових операцій тощо.

Список використаних джерел

1. Гільорме Т.В., Лень А.В. Організація обліку доходів бюджетних установ в умовах законодавчих змін. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 722-729.
2. Гільорме Т.В., Шачаніна Ю.К. Розвиток персоналу як об'єкт бухгалтерського обліку соціальної діяльності суб'єкта господарювання. *Економіка і фінанси*. 2017. № 6. С. 14-20.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_09_26/FIN7694.html
4. Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_09_26/FIN7694.html
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
6. Посада в штатному розписі URL: <http://zbc-audit.com.ua/index.php/ua/novosti/176-testovaya-novost-7>
7. Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку. Дніпропетровськ, 2015.
8. Щодо штатного розпису (лист Мінпраці від 27.06.2007 р. №162/06/187-07). URL: <http://www.documenty.in.ua/lyst-minpratsi-vid-27-06-2007-r-162-06-187-07/>

References

1. Hilorme T.V., Len A.V. Organization of accounting of incomes of budgetary institutions in conditions of legislative changes. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2017 № 10. pp. 722-729. (in Ukrainian).
2. Hilorme T.V., Shachanina Yu.K. Personnel development as an object of accounting of a social activity of a business entity. *Ekonomika i finansy*. 2017. № 6. pp. 14-20. (in Ukrainian).
3. Classifier of occupations DK 003: 2010 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_09_26/FIN7694.html (in Ukrainian).
4. Intersectoral norms of the number of accounting officers URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_09_26/FIN7694.html (in Ukrainian).
5. Plan of accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 30 november 1999. № 291 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (in Ukrainian).
6. Position in full-time painting URL: <http://zbc-audit.com.ua/index.php/ua/novosti/176-testovaya-novost-7> (in Ukrainian).
7. Trush Yu.T., Korol H.O., Potrus N.P. Organization of accounting. Part 1. Fundamentals of accounting organization. Dnipropetrovsk, 2015. (in Ukrainian).
8. Regarding the staffing (letter of the Ministry of Labor of 27.06.2007 № 162/06/187-07). URL: <http://www.documenty.in.ua/lyst-minpratsi-vid-27-06-2007-r-162-06-187-07/> (in Ukrainian).